

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Kaubandus- ja turustusturu järelevalve „Tõhusam ja õiglasem siseturg kaubanduse ja turustuse valdkonnas 2020. aastaks” ”

KOM(2010) 355 lõplik

(2011/C 84/04)

Raportöör: **ALMEIDA FREIRE**

5. juulil 2010. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele

Kaubandus- ja turustusturu järelevalve

„Tõhusam ja õiglasem siseturg kaubanduse ja turustuse valdkonnas 2020. aastaks” ”

KOM(2010) 355 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 6. jaanuaril 2011.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 468. istungjärgul 19—20. jaanuaril 2011 (20. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 192, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnustab kaubandus- ja turustussektori olulisust ühtsel turul ning selle panust kogu Euroopa majandusse. Komitee peab kõnealuse sektori omapära arvestades kiiduväärseks, et Euroopa Komisjon on kaubandus- ja turustusturu järelevalvearuande koostamisel kasutanud terviklikku lähenemisviisi, mis on kooskõlas vajadusega vältida keskendumist üksikutele allsektoritele.

1.2 Komitee väljendab kahetsust, et liiga vähe tähelepanu on pööratud VKEdele, kellel on tööhõive, väärtuse loomise ning maapiirkondade ja linnakeskuste eluga seoses väga oluline roll. Kooskõlas väikeettevõtlusalgatusega „Small Business Act” tuleks VKEd seada tähtsamale kohale ning võtta meetmed nende arengu soodustamiseks ja töökohtade loomiseks.

1.3 Kõikjal Euroopas on täheldatav laialdase tootesortimendi abil rohkem tarbijaid ligi tõmbavate suure käibemahuga jaemüüjate koondumine (2005. aastal hõlvasid viis suurimat toidukaupade jaemüügi ettevõtet enam kui 70 % turust). Koondumine on suur ka mitmel kaubaturul, eriti „tingimata vajalikud” toodete puhul, mida jaemüüjad ei saa oma poodides pakkumata jätta.

1.4 Läbirääkimisjõule tuginemine on turumajanduses laialt levinud tava, mida kasutavad ettevõtted, samuti põllumajandus- tootjad, nende toodete kokkuostjad ja töötajad, tarnijad ning jaemüüjad. Komitee teeb murelikuks see, et mõnes riigis on võetud meetmeid hinnataseme või kasumimarginaali kontrolli-

miseks, mis on vastuolus vaba konkurentsi ja toimiva ühtse turu põhimõtetega.

1.4.1 Mõnede oluliste sotsiaal-poliitiliste põhjuste tõttu, nt sotsiaal- või keskkonnavaldkonnas, võivad sellised eeskirjad sotsiaalse ühtekuuluvuse tagamiseks ja keskkonna kaitsmiseks vajalikuks osutuda.

1.5 Sarnaste toodete puhul on siseturul täheldatud eri liikmesriikides märkimisväärseid hinnaerinevusi. Komitee soovib kõigis hinnauuringuis keskenduda hindade ja kasumimarginaalide ülekandmisele kogu tarneahelas.

1.6 Komitee tuleb meelde, et kaubandus- ja turustusturud – ning sellealased lepingulised suhted – on loomult riiklikud ning nende õiguslikud, majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised omadused on erinevad. Komitee tunnistab toiduainete tarneahela tähtsust ning kutsub üles analüüsima ilmselgelt ebaausaid tavasid kogu tarneahelas ja neile asjakohaselt reageerima.

1.7 Konkreetsemalt palub komitee komisjonil uurida, kuidas tegeletakse „ebaõiglaste lepinguliste suhetega” riiklikul tasandil, sh kuidas jõustatakse nendega seotud õigusakte. Lisaks tuleb komitee meelde kehtivate õigusaktide nõuetekohase jõustamise tähtsust kriisi ajal ja seda, et tegemist on liikmesriikide kohustusega, ning rõhutab, kus on meetmed subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas vajalikud ja milline tasand oleks kõige sobivam.

1.8 Tööhõive kaubanduse ja turustuse valdkonnas on oluline ning paljud noored, madala kvalifikatsiooniga või kvalifitseerimata töötajad sisenevad tööturule just selle valdkonna kaudu. Samuti pakub see märkimisväärseid võimalusi ettevõtjatele.

1.9 Komitee kutsub komisjoni üles toetama füüsilisest isikust ettevõtjana töötamise, ettevõtluse ja oskuste arendamise edendamist kui meetet, millega kriisi vastu võidelda ja lihtsustada inimeste tööturule (uuesti) sisenemist.

1.10 Komisjon määratleb õigesti ära prioriteetsed tegevusvaldkonnad. Samuti kutsub komitee üles võtma õigeaegselt vastu ettepanekud ning palub Euroopa Komisjonil kiirendada otsuste langetamist valdkonnas, mis vajab kiireloomulist, konkreetset ja käegakatsutatavat tegutsemist. Eelkõige peaks uus toiduainete tarneahela toimimise parandamise kõrgetasemeline foorum saama põllumajandusliku toiduainesektori uute ja loodavate poliitikameetmete eestvedavaks jõuks, sealhulgas edendataks selle raames tasakaalustatuid suhteid kogu tarneahelas.

1.11 Lisaks kutsub komitee komisjoni üles uurima teenuste direktiivi rakendamist ja võtma koos asjaomaste liikmesriikidega sobivaid meetmeid. Samuti palub komitee komisjonil võtta meetmeid seoses vahendustasudega, mis toimivad varjatud maksudena tarbijate suhtes.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Komisjon tunnustab kaubandus- ja turustussektori olulist rolli ühtsel turul. Selle sektori majanduslik tähtsus Euroopa Liidu jaoks (4,2 % ELi SKPst, 17,4 miljonit töötajat ja 20 % Euroopa VKEdest, samuti tihedad seosed arvukate turgudega) selgitabki seda, miks just kaubandus- ja turustussektor valiti turujärelevalve teostamiseks.

2.2 Kaubandus- ja turustusturu järelevalvet käsitlevas aruandes ja sellega kaasnevas komisjoni talituste töödokumendis analüüsitakse kaubandus- ja turustussektori majandus-, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid tulemusi mõjutavaid probleeme ühtse turu seisukohast: sel viisil hinnatakse aruandes ja komisjoni talituste töödokumendis sektori tulemusi, viimase aja suundumusi ja ajakohastamise mõju konkurentidele. Neis tuvastatakse probleeme, mis mõjutavad turustajate tulemuslikkust ka nende eelnevatel ja järgnevatel turgudel tegutsevate partnerite seisukohast.

2.3 Aruanne sektori kohta põhineb jaemüüjate ning nende tarnijate ja tarbijate (vastavalt eelnevate ja järgnevatel turgudel) suhtluse analüüsil. Sel viisil tunnustab komisjon keerulisi suhteid, mida jaemüüjad arendavad, et tagada tarbijale õige toode õiges kohas, õigel ajal ja parima hinnaga.

2.4 Aruandes antakse teada, et komisjon määrab kindlaks meetmed, millega muuta konsultatsiooni abil siseturu toimimine kaubandussektori jaoks sujuvamaks, et aidata jaemüüjatel ühtset turgu võimalikult hästi rakendada ning parandada nende majandus-, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid tulemusi.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa Komisjon tunnustab kõnealuse aruandega kaubandus- ja turustussektori tähtsust ühtsel turul ning selle panust majanduskasvu, tööhõive ja jätkusuutlikkuse küsimustes. Kuna sektori kuvand põhineb tihti lihtsustatud ettekujutusel, et jaemüüjad ostavad põllumajandustootajatelt ja müüvad tarbijatele, rõhutab aruande lähenemisviis tarneahela keerukust ja jaemüüjate suhtlust oma partneritega. See aitab täiendavalt selgitada, kuidas jaemüüjad täidavad oma ülesannet pakkuda tarbijatele õiget toodet õiges kohas, õigel ajal ja parima hinnaga ning lahendavad oma probleeme.

3.2 Aruandes tunnustatakse ajakohastamise olulisust kaubandus- ja turustussektoris, kuna see on viimase 50 aasta jooksul aidanud võidelda inflatsiooniga ja suurendada tarbijate valikut. Kasvanud konkurents ja konsolideerimine kaubanduses ja turustuses on viinud madalamate hindade, tarbijate suurenenud valikuvõimaluste ning võrdlemisi madalate kasumimarginaalideni (vastupidise teiste sektoritele, sh tootmisele), mis on mõjutanud konkurente, kohalikke omavalitsusi, põllumajandustootajaid, tarnijaid, töötajaid jne.

3.3 Komitee väljendab kahetsust, et aruandes keskendutakse liialt toiduainete kaubandusele ja turustusele, mistõttu ei kajastata täpselt VKEde tähtsust (üle 95 % kaubandus- ja turustussektori ettevõtetest ja 11 miljonit töötajat), nende konkreetseid vajadusi ja raskusi, muu hulgas seoses müügijärgse teenindusega, nende rolli kesklinnade, maapiirkondade või eeslinna piirkondade elus ning sõltumist suurtootjatest ja konkureerimist tarnijatega, kes loovad oma jaotusvõrke.

3.4 Ka ei tunnustata aruandes koostööl põhineva majandusmudeli tähtsust, eriti tarbijajärgsete abil toimivas toiduainete kaubanduses ja turustuses.

3.5 Aruandes analüüsitakse kaubandus- ja turustussektorit võrrelduna riikliku poliitika eesmärkidega (juurdepääsetavus ja taskukohasus). Tegelikult tegutsevad jaemüüjad aga väga tiheda konkurentsiga keskkonnas, milles ettevõtted üritavad ligi meelitada kliente ning pakuvad neile head hinna ja kvaliteedi suhet. Jaemüüjate otsused seoses ettevõtete asutamise ja nende pakutavate teenustega järgivad seega pigem turudünaamikat kui riikliku poliitika eesmärke. Jaemüüjate näitajaid riikliku poliitika eesmärkidega võrreldes ei võeta arvesse asjaolu, et kaubandus ja turustus on kaubanduslik tegevus, mis peab turumajanduses püsijäämiseks olema tulus. Sarnaseid järeldusi võib teha mis tahes muu turustamistegevuse kohta.

3.6 Tarbijanõudlus on aja jooksul keerukamaks muutunud ja seda ei ole võimalik homogeenseks pidada. See koos konkurentsi tähtsusega kaubanduses seletab turujõudude kompleksust ning seda, miks eksisteerivad ühel ajal eri kaubandus- ja turustusvormid, mille raames pakutakse erinevaid turustusjärgseid teenuseid. See tähendab, et väiksemad turustusvormid võivad olla edukad, kui need pakuvad teatud tarbijatele teatud teenust. Enam kui 11 miljonit eurooplast töötab kaubandus- ja turustussektori VKEdes. Seepärast on oluline VKEde arendamist täiendavalt soosida, eelkõige parema õigusliku keskkonna ja vähenatud halduskoormuse kaudu.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Tarbijate jaoks tõhusam ja õiglasem siseturg kaubanduse ja turustuse valdkonnas

4.1.1 Jaemüüjate põhitegevus on pakkuda tarbijatele laias valikus parima hinnaga tooteid, mis on kvaliteedi- ja ohutusnõuetega vastavuses. Kaubandus- ja turustussektori ajakohastamist viimase 20 aasta jooksul ilmestab kiire koondumine suurteks rahvusvahelisteks jaemüügiketideks, mis tegutsevad eri riikides ELis ja väljaspool ELi, mille tulemuseks on turgude küllastumine ELis, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia integreerimine ning globaliseerumine, sh laienemine teistele turgudele ning tarbijatele madalama hinnaga laiemat tootevalikut võimaldamine (taskukohasus).

4.1.2 Komitee ja komisjon on ühel meelel, et ebavõrdsus juurdepääsul turustusvõimalustele ja vajadus maapiirkondi elujõulisena säilitada on peamised küsimused, millega tuleb tegeleda. Kaubandus- ja turustussektoris osalejad avavad tavaliselt müügikohad kesklinnas või äärelinna ostukeskustes, millest tuleneb ka vajadus tagada, et kesklinnad jääksid tarnijatele avatuks. Maapiirkonnas elavad inimesed sõltuvad üha enam autodest, mille kasutamisega igapäevaseks ostude tegemiseks kaasneb keskkonnamõju. See tähendab, et neil, kes ei saa endale autot lubada või kes ei oska autot juhtida, on piiratud juurdepääs kaubandusele ja turustusele.

4.1.3 Jaemüüja otsus avada kauplus põhineb mitmel teguril, millest üks tähtsaim on vajadus suurendada potentsiaalsete klientide arvu. Ainuüksi see tegur selgitab, miks hõreda asustusega alad on kaubandus- ja turustustevõtetele vähem soodsad võrreldes kesklinna või linna lähedale loodud spetsiaalsete kaubanduspiirkondadega. Juurdepääsetavuse probleemi käsitlemisel tuleks seepärast põhjalikult tunda keskkonda, milles jaemüüjad tegutsevad.

4.1.4 Tarbija raskused juurdepääsul laiemale kaupluste valikule sõltuvad majanduslikest ja mittemajanduslikest teguritest, nagu õiguslik keskkond, sh linnaplaneerimine ja jaemüüjate juurdepääs kinnisvaraturgudele. Need võivad olla seotud kohalike õigusaktidega, mis kehtestavad teatud tüüpi tegevusaladele või teatud tüüpi kauplustele turulepääsuks takistusi, ning loamenetlustega, mis võivad teenuste direktiivist hoolimata jääda liiga

keerukateks ja kohalike asutuste otsustada. Lisaks piiravad konkurentsi ja seega ka tarbijate juurdepääsu mõistlike hindadega ravimitele õigusaktid, mis jätavad käsimüügi tervisetoodete müügi teatud monopolidele.

4.1.5 Viimase 20 aasta jooksul on madalama sissetulekuga inimesed laialdaselt kasu saanud ajakohastamisest, suurenenud konkurentisist ja globaliseerumisest tulenevast laiemast tootevalikust ning parematest hindadest. Selles protsessis on oluline osa olnud turustajate kaubamärkide arendamisel – nende tooted on keskmiselt 30 % odavamad kui tuntud kaubamärkidega tooted.

4.1.6 Kaubanduse ja turustuse majandusmudelist tulenevalt peegeldavad müügihinnad tegevuskulusid ja suhteliselt madalat kasumimarginaali võrrelduna muude sektoritega, mis tegutsevad kõrgemate kasumimarginaalidega. Komitee avaldab muret meetmete pärast mõnes riigis, mis on suunatud hinnataseme või marginaalide kontrollimisele. Kuid kaubandus- ja turustussektori sotsiaal-poliitilise tähtsuse tõttu võivad sellised eeskirjad sotsiaalse ühtekuuluvuse tagamiseks ja vaesuse vältimiseks vajalikuks osutuda.

4.1.7 Sarnaste toodete puhul on siseturul täheldatud eri liikmesriikides märkimisväärseid hinnaerinevusi. Komitee soovib kõigis hinnauuringuis keskenduda hindade ja kasumimarginaalide ülekandmisele kogu tarneahelas. Lisaks nõustub komitee komisjoniga, et hinnakujunemist mõjutavad mitmesugused tegurid. Peale tegevuskulude kuuluvad nende hulka majapidamise keskmised tulud, käibemaks, transpordikulud, rendi- ja palgakulud, õiguslik raamistik, konkurentsitase või teatud kaubandustavad, nagu territoriaalsed tarnepiirangud ja tarneahelas aset leidvad kuritarvitused. Komitee kutsub komisjoni üles uurima nende tavade mõju ja astuma samme, et tagada võimalus hankida kaupu teisest liikmesriigist ja kasu tarbijaile madalamatest hindadest, paremast valikust, kõrgemast kvaliteedist, alternatiivsetest toodetest jm.

4.1.8 Komitee märgib, et tarbijauuringutes on tehtud kindlaks vajadus arendada müügi-pakkumiste teavet võrdlevaid sõltumatuid allikaid.

4.1.9 Komitee nõustub, et e-kaubandus võib mõnes piirkonnas konkurentsi suurendada ja aidata sellega hindu alandada. Komitee on mures e-kaubanduse aeglase populariseerimise pärast, eriti piiriüleste tehingute puhul. Komitee märgib, et üks takistus piiriülese e-kaubanduse tehingute arendamisel, eriti VKEde puhul, on ühtsete üleeuroopaliste tarbijakaitseeskirjade puudumine, ja soovib Euroopa institutsioonidel võtta võimalikult kiiresti vastu digitaaltarbijajõu direktiiv, mis põhineb sihivõrdel täielikul ühtlustamisel võimalikult edasiarendatud

vormis. See direktiiv ei takista liikmesriike kooskõlas ELi toimimise lepingu artikli 169 lõikega 4 säilitamast või võtmast ranged tarbijakaitsemeetmeid.

4.2 Ettevõtjate jaoks tõhusam ja õiglasem siseturg kaubanduse ja turustuse valdkonnas

4.2.1 Komitee nõustub avaldusega, et „ELi (...) siseturg kaubanduse ja turustuse valdkonnas peab võimaldama konkurentsivõimelistel müüjatel, sõltumata nende suurusest, turul koos eksisteerida ja oma tegevust arendada”.

4.2.2 Asukoht on uue kaupluse avamisel otsustav tegur ja praegu peavad jaemüüjad võib-olla mitu aastat ootama, enne kui saavad antud piirkonnas uue kaupluse avada ja töökohti luua. On kindlaks tehtud, et raskendatud turule sisenemine ja juurdepääs kinnisvaraturule on võimalikud takistused väikeste jaekaubandusettevõtete arengule, ning neid asjaolusid tuleks täiendavalt analüüsida. Seda tuleks teha olemasoleva teabe alusel, arvestades tarbijate seisukohti (sisseostude tegemise koha valik), konkurentsipoliitika aspekte ning subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet.

4.2.3 Teenuste direktiiviga, mis tuli kõikides ELi liikmesriikides nõuetekohaselt rakendada 31. detsembriks 2009, sooviti kaotada mitu diskrimineerivat tava, mis on seotud kaupluse asutamiseks loa andmisega. Praktikas on samas esile kerkinud mitmeid uusi takistusi ning esineb juhtumeid, kus linnaplaneerimise alaseid õigusakte väärkasutatakse konkurentsi kontrollimiseks ja soodustatakse teatud tüüpi kaupluste või ettevõtete loomist. Komitee kutsus komisjoni üles uurima teenuste direktiivi rakendamist ja võtma koos asjaomaste liikmesriikidega sobivaid meetmeid.

4.2.4 Veel üks probleem, millega jaemüüjad kokku puutuvad, on läbipaistva ja konkurentsivõimelise makseteenuste siseturu puudumine. Kehtivad kaardisüsteemid on konkurentsi takistavad ja rikuvad siseturu põhieegleid. Vahendustasud toimivad varjatud maksuna jaemüüjatele, eriti väikestele jaemüüjatele. Kui ühtse euromaksete piirkonna (SEPA) süsteemi keskmises vahendustasud, viib see odavate ja tõhusate riiklike deebetkaardiprogrammide väljasuremiseni. Selle tulemusel kahaneb kaarditurg duopolini, mis viib vahendustasude kõrgema määrani tarbija kahjuks. Komitee kutsus komisjoni üles võtma meetmeid seoses vahendustasudega, mis toimivad varjatud maksudena tarbijate suhtes.

4.3 Tarnijate jaoks tõhusam ja õiglasem siseturg kaubanduse ja turustuse valdkonnas

4.3.1 Sarnaselt teenusepakkujatega pakuvad jaemüüjad oma tarnijatele juurdepääsu enda jaotusvõrgule, olgu siis ühele kauplusele või üle kogu ELi. Pakutavate teenuste hulka kuuluvad näiteks konkreetse koha eraldamine riivilitel, turustuslikud ja logistilised tegevused jne. Kõigi nende teenuste eest tuleb maksta ja see avaldub tihti tasude näol.

4.3.2 Kaubanduse ja turustuse valdkond on üks paljudest jaotuskanalistest, mis on tarnijatele kättesaadavad. Ilma jaemüüjateta suudaks ainult paar tarnijat suurt jaotusvõrku üles ehitada ning tarbijad kannataksid väiksema valiku ja kõrgemate hindade tõttu. Siiski on olulised kõik tarneahelas osalejad, kuna ilma tooraineta ei oleks võimalik tooteid töödelda ja ilma tööluseta oleks neid võimatu turustada. Seepärast teeb komitee ettepaneku, et EL looks vajalikud mehhanismid tõelise tasakaalu saavutamiseks toodete turustamis- ja müügiahelas.

4.3.3 Kõikjal Euroopas on täheldatav laialdase tootesortimendi abil rohkem tarbijaid ligi tõmbavate suure käibemahuga jaemüüjate koondumine (2005. aastal hõlvasid viis suurimat toidukaupade jaemüügiettevõtet enam kui 70 % turust). Koondumine on suur ka mitmel kaubaturul, eriti „tingimata vajalike” toodete puhul, mida jaemüüjad ei saa oma poodides pakkumata jätta. Tihe konkurents jaemüüjate vahel tuleneb hindade ja kasumimarginaalide alandamise pingetest tarneahelas. Läbirääkimispositsiooni kasutamine on üldine võtte avatud turumajanduses, mida kasutavad kõik ettevõtted, sh nii jaemüüjad kui ka nende tarnijad, ent kui seda võtet kuritarvitatakse, tuleb selle kasutamise võimalus kaotada. Jaemüüjad (sh suuremad jaemüüjad) ei ole positsioonil, et pidada läbirääkimisi „tingimata vajalike” toodete tootjatega, olgu nad suur- või väiketarnijad. Ka väikestel ja keskmise suurusega tarnijatel puudub mõjujõud suurte jaemüügiketidega teatud tooteliikide üle peetavates läbirääkimistes. On täheldatud, et tarneahela ettevõtjatel ei ole võimalik kaevata, kuna nad kardavad vastumeetmeid. Komitee julgustab väikeste jaemüüjaid ostuliitadesse koonduma, et oma läbirääkimispositsiooni tarnijate suhtes suurendada, lepingulisi tingimusi parandada ja paremini tarbija kasuks töötada. Läbirääkimispositsiooni väärkasutamise juhtumid tuleks hukka mõista ja komitee kutsus üles konkurentsieskirju nõuetekohaselt kõigi tarneahelas osalejate suhtes rakendada.

4.3.4 Komitee on toiduainete tarneahela toimimise kohta võtnud vastu kaks arvamust,⁽¹⁾ milles soovitatakse liikmesriikides vastu võtta tegevusjuhised ja nimetada vajadusel sekkuv vahendaja. Euroopa Parlament, Euroopa Liidu eesistujariik

⁽¹⁾ NAT/460: „Toiduainete tarneahela parem toimimine Euroopas”, Pedro Narro ja József Kapuvári; CCMI/050 „Suurte jaemüügiketide areng ning mõju tarnijatele ja tarbijatele”, Madi Sharma.

Hispaania ja Euroopa Komisjon⁽²⁾ on samuti võtnud vastu mitmeid soovitusi toiduainete tarneahela parema toimimise kohta. Komitee tervitab ka kõrgetasemelise foorumi⁽³⁾ algatamist toiduainete tarneahela parema toimimise jaoks, mis loob kogu toiduainete tarneahelat hõlmava sidusrühmade platvormi ettevõtete vahelisteks lepingulisteks tavadeks.

4.3.5 Komitee tuletab meelde, et kaubandus- ja turustusturud – ning sellealased lepingulised suhted – on loomult riiklikud ning nende õiguslikud, majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised omadused on erinevad. Kaubandussuhteid reguleeritakse tavaliselt riigi tasandil kas õigusaktidega, kohtupraktikaga ja/või tegevusjuhistega. Paljud liikmesriigid on üritanud mitmeid tavasid reguleerida. Samas on sellised püüded sageli viinud uute takistuste esilekerkimiseni, piirates välismaiste ettevõtete loomise mahtu mingis riigis, mis on vastuolus siseturu põhimõtetega. Komitee kutsub üles analüüsima ilmselt ebaausaid tavasid kogu tarneahelas ja neile asjakohaselt reageerima. Konkreetsemalt palub komitee komisjonil uurida, kuidas tegeletakse „ebaõiglaste lepinguliste suhetega” riiklikul tasandil, sh kuidas jõustatakse nendega seotud õigusakte. Selline uuring tõstaks esile riiklike tavade tulemuslikkuse ning tooks esile, milline tegevus on vajalik ja milline oleks kõige sobivam tasand, arvestades subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Lisaks tuletab komitee meelde kehtivate õigusaktide nõuetekohase jõustamise tähtsust kriisi ajal ja seda, et tegemist on liikmesriikide kohustusega.

4.3.6 Tarbijatele laiemal valiku tagamiseks, nende isikupära säilitamiseks ja kohaliku kuvandi tugevdamiseks on jaemüüjad välja arendanud kaubamärgiga tooteid, mille suhtes neil on tootjavastutus. Nende toodete edu põhineb laial tarbijatepoolsel heakskiidul, sest peaaegu 80 % Euroopa tarbijatest⁽⁴⁾ peab selliseid supermarketite kaubamärke heaks alternatiiviks muudele kaubamärkidele.

4.3.7 Jaemüüja kaubamärgi tootevalikuid arendatakse partnerluses oma tarnijatega, kes enamikul juhtudel on VKEd. Euroopa Komisjon märgib tunnustavalt, et selline allhankesuhetel põhinev partnerlus on tihti osutunud kõige stabiilsemaks ja vastupidavamaks suhteviisiks. Tarnijad saavad kasu teabest tarbijate kohta, täiendavatest innovatsioonistiimulitest ja laiemast juurdepääsust turule. Samas on tõstatatud küsimusi

nende mõju kohta innovatsioonile, konkurentsile, VKEde arendamisele ja tarbijavalikule. Komitee kutsub komisjoni üles analüüsima, millist mõju avaldavad jaemüüja kaubamärgiga tooted tarnijatele, konkurentsile, innovatsioonile ja tarbija valikutele.

4.4 Töötajate jaoks tõhusam ja õiglasem siseturg kaubanduse ja turustuse valdkonnas

4.4.1 Tööhõive kaubanduse ja turustuse valdkonnas on oluline ning paljud noored, madala kvalifikatsiooniga või kvalifitseerimata töötajad sisenevad tööturule just selle valdkonna kaudu. Kaubandus- ja turustussektor on tugevalt sõltuvuses paindlikust töökorraldusest, et kogu päeva, nädala või hooaja jooksul tarbijanõudlusele vastata. Suur hinnakonkurents avaldab survet töötajate paindlikule tööajale, mis ei võimalda sageli enam sobitada tööd isikliku elu korraldamisega. Seetõttu tuleks seadusandluse ja kollektiivlääbirääkimiste abil teha kindlaks paindlikud tööajakorraldused, mis oleksid kooskõlas nii ettevõtte organisatsiooniliste vajaduste kui ka töötajate vajadusega leida tõhusam tasakaal era- ja tööelu vahel, mistõttu on naiste tööhõive määr selles sektoris kõrgem kui kusagil mujal ja paljud töötavad ka osalise tööajaga. Kaubanduse ja turustuse valdkond pakub samuti märkimisväärsed võimalusi ettevõtjatele.

4.4.2 Komitee kutsub komisjoni üles toetama füüsilisest isikust ettevõtjana töötamise, ettevõtluse ja oskuste arendamise edendamist kui meetet, millega kriisi vastu võidelda ja lihtsustada inimeste tööturule (uuesti) sisenemist. Komitee kutsub kõnealuse sektori ettevõtteid kohaldama võrdsete võimaluste ja soolise võrdõiguslikkuse teemalisi liikmesriikide ja ELi õigusnorme, et aidata tõsta naiste tööhõive kvaliteeti ja kvantiteeti.

4.4.3 Praegune finantskriis ja tarbimise vähenemine on põhjustanud kõikides Euroopa riikides ettevõtete sulgemisi, ümberkorraldusi, ühinemisi ja ülevõtmisi. Seetõttu on suur oht, et inimesed jäävad pikaks ajaks töötuks. Komitee kutsub komisjoni üles toetama füüsilisest isikust ettevõtjana töötamise ja ametialaste oskuste arendamise edendamist kui meetet, millega kriisi vastu võidelda ja võimaldada inimestel tööturule uuesti siseneda.

4.4.4 Kaubanduses on pikk kollektiivlääbirääkimiste tava nii üleeuroopalisel kui ka riiklikul tasandil. Riikidevahelised erinevused tulenevad erinevatest tööstussuhete kultuurist ja tavadest ning iga selles valdkonnas välja pakutud meede peaks jääma subsidiaarsuse põhimõttele allutatuks. Komitee kutsub liikmesriike ja kandidaatriike arendama sektoris edasi tööturu osapoolte sotsiaaldialoogi ja töösuhteid.

⁽²⁾ KOM(2009) 591, komisjoni teatis „Toiduainete tarneahela parem toimimine Euroopas”.

⁽³⁾ Komisjoni 30. juuli 2010. aasta otsus, millega luuakse toiduainete tarneahela toimimise parandamist käsitlev kõrgetasemeline foorum (2010/C 210/03).

⁽⁴⁾ A. C. Nielsen'i uuring „Consumer attitudes towards private labels” (Tarbijate suhtumine müüja kaubamärkidesse), 2005.

4.4.5 Mitteametlik töötamine ja mitteametlik majandus on peamised probleemid, millega tuleks kiiresti tegeleda, sest need tekitavad sotsiaal- ja muudest maksudest kõrvalehoidmisest tulevalt ettevõtete vahel ebaausat konkurentsi ning avaldavad negatiivset mõju töötajate töötingimustele, eelkõige seoses tervisekaitse ja ohutusega töökohtadel. Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles rakendama meetmeid, et lihtsustada ja vähendada halduskoormust, eelkõige väikestele ja mikroettevõtetele, ning suurendama veelgi teadlikkust igapäevase töötamise kasu kohta.

4.4.6 Komitee teeb ettepaneku pidada sotsiaalpartneritega frantsiisi üle avatud arutelu ning kutsub liikmesriike üles jõustama meetmeid varimajanduse vastu võitlemiseks, sest see tekitab täiendavat diskrimineerimist ja ebaõiglast konkurentsi VKEdes kahjuks.

4.4.7 Ajakohastamine, tehnoloogia areng ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia saagenenud kasutamine kaubandus- ja turustussektoris on viinud suurenenud ebakõlani ettevõtete jaoks vajalike oskuste ning kaubanduse ja turustuse valdkonnas töötava personali oskuste vahel. Komitee juhib komisjoni tähelepanu vajadusele töötajaid hästi koolitada, et nad omandaksid paremaid oskused kogu oma karjääri ja tööaastate jooksul. Sellele mõeldes kutsub komitee ka kaubandusvaldkonna sotsiaalpartnereid üles süvendama praegust koostööd ning pöörama tähelepanu ebakõlale ettevõtetele vajalike oskuste ja töötajate tegelike oskuste vahel, otsides sellele valdkonnasiseseid lahendusi ning võimalusi, kuidas ennetada ja suunata uue tehnoloogia mõju oskustele ja tööhõivele.

4.4.8 Kaubanduse ja turustuse valdkonnas on pikk ettevõtete sotsiaalvastutuse traditsioon. Tegelikult on kaubandusettevõtted palju aastaid algatanud ja rakendanud mitmeid vastutustavasid. Need tavad ei puuduta mitte ainult sotsiaalseid ja keskkonnaprobleeme, vaid ka teisi valdkondi, näiteks tervishoid, tootehutus ja tarneahelaga seotud küsimused ning kaasatus kohalikul tasandil.

4.4.9 Komitee on nõus komisjoniga, et hinnakonkurentsi teemat on väga oluline käsitleda, kuna see avaldab suurt mõju palgakuludele ja töötajate tööaegadele. Selleks teeb komitee komisjonile ettepaneku koostada eraldi uuring kaupluste lahtiolekuaegade (sh pühapäeval) mõju kohta kohalikele majandus- ja sotsiaalarengule, tarbijatele pakutava teenuse kvaliteedile ja töötajate elukvaliteedile.

4.4.10 Sektoris on jätkuvalt palju ettevõtete vahelist ebaausat konkurentsi ja sotsiaalset dumpingut, sõltumata nende suuruselt. Kuna tööõigus ja kollektiivläbirääkimised on riigiti erinevad, siis on ka investeerimispoliitika ning majandus- ja arengumudelid erinevad. Komitee kutsub sotsiaalpartnereid üles pidama Euroopa sotsiaaldialogi raames arutelu, et teha kindlaks parimad poliitikameetmed, millega aidata kaasa majanduslikule, sotsiaalsele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele ning eemaldada takistused, mis ei võimalda sektori harmoonilist arengut ja ausat konkurentsi Euroopas. Komisjon peaks sellele algatusele pakkuma tuge ja võtma asjakohaseid meetmeid sellise tava kaotamiseks, mis takistavad õiglase, tõhusa ja arengut edendava siseturu saavutamist ja sujuvat toimimist.

4.4.11 Töötajate finantsosalusel on kaubandus- ja turustussektoris järjest suurem osatähtsus, eelkõige Euroopa suuremates jaemüügiettevõtetes. See annab töötajatele suurema sõnaõiguse töökoha kvaliteedi, motivatsiooni ja töötingimuste küsimuses. Komisjonil tuleks kõnealust vahendit kaubandus- ja turustussektori järelevalve käigus uurida.

4.5 Tulevaste põlvkondade jaoks tõhusam ja õiglasem siseturg kaubanduse ja turustuse valdkonnas

4.5.1 Komitee tunnustab kaubanduse ja turustamise valdkonna tähtsust jätkusuutlikumate tarbimisharjumuste ja tootmisviiside julgustamisel Euroopa Liidus. Komitee tuletab meelde, et kaubanduse ja turustamise valdkonna tegevuse otsest mõju on üle hinnatud, kuid kaudselt, olles kõige lähedasem seos tarbijate ja tootjate vahel, saab kaubanduse ja turustuse valdkond palju ära teha. Komitee peab kiiduväärseks kaubanduse ja turustuse foorumit, mille ülesanne on kaubanduse ja turustuse valdkonna ettevõtjate ning sidusrühmade vahel vastastikku konkreetsetel teemadel häid tavasid tutvustada. Samuti tunnustab komitee säästva tarbimise ja tootmise Euroopa ümarlaua tööd.

4.5.2 Komitee juhib komisjoni tähelepanu vajadusele tagada järjepidevus poliitika väljatöötamisel keskkonna- ja muude poliitikavaldkondade eesmärkide, nt siseturu puhul. Viimaste aastate jooksul on esile kerkinud konfliktid ning siseturu aluspõhimõtete tühistamine keskkonnaalastel kaalutlustel on muutunud üha tavalisemaks. Komitee hoiatab täiendavalt võimaliku vastutuse ülemineku eest tootjalt jaemüüjale.

Brüssel, 20. jaanuar 2011

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON